

УДК 373.3.016:811.161.2'354'355 (07)

DOI:

Тетяна Костолович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
теорії і методик початкової освіти
Рівненського державного гуманітарного університету

РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФОНЕТИКО-ОРФОЕПІЧНОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Статтю присвячено актуальній проблемі формування й удосконалення мовленнєвої культури як важливої складової навчання учнів початкової школи. Здійснено аналіз теоретико-практичних засад культури українського мовлення. З'ясовано основний складник мови – усну форму, її звукову матерію. Розкрито значущість сучасних методів навчання та їх форм, що зосереджують увагу на особистості учня як суб'єкта освітнього процесу, тому мовленнєву культуру розглянуто в контексті культури особистості. Описано методику використання системи вправ, яку реалізовано відповідно до етапів: мотиваційно-когнітивного, діяльнісного, продуктивно-творчого.

Ключові слова: мовленнєва культура (культура мовлення); комунікативні вміння і навички; комунікативна компетентність; інтерактивні методи навчання; форми освітньої діяльності учнів; мотиваційно-когнітивний етап; діяльнісний етап; продуктивно творчий етап; комунікативний етап; вправи з фонетики й орфоєпії.

Лит. 5.

Tetiana Kostolovych, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Theory and Methods of Primary Education Department,
Rivne State University of Humanities

DEVELOPMENT OF SPEECH CULTURE OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN THE PROCESS OF STUDYING PHONETIC-ORPHOEPIC MATERIAL IN THE UKRAINIAN LANGUAGE LESSONS

The article is devoted to the actual problem of formation and improvement of speech culture as an important component of primary school students' education. It is emphasized that one of the main directions of competence-oriented education is the formation of speech competence of schoolchildren. The student will not be able to realize the main functions of the Ukrainian language without mastering the culture of oral and written communication. An analysis of the theoretical and practical foundations of Ukrainian broadcasting culture was carried out. The main component of the language is clarified – the oral form, its sound matter. It is noted that these components are important for primary school students to learn the Ukrainian language: oral speech is a special and extremely complex type of human activity in which the human essence is revealed. The significance of modern teaching methods and their forms, which focus attention on the personality of the student as a subject of the educational process, is revealed, therefore speech culture is considered in the context of personality culture, which involves not only following norms, but also the ability to consciously choose the most appropriate options, use linguistic expressive means and formulas of speech etiquette depending on the purpose and circumstances of communication. The method of using the system of exercises is described, which is implemented according to the stages: motivational-cognitive, activity-based, productive-creative. Appropriate types of exercises and tasks were selected for each stage and selected types, taking into account all components and criteria of speech culture (normative, ethical and communicative). It has been proven that the formation of speech culture in students will be effective under the following conditions: systematic and consistent, step-by-step formation of speech culture in students based on the competence approach, taking into account personal, communicative-activity and text-centric approaches; application of productive methods of studying phonetic and orthoepic material; stimulating students to speech activity, cognitive independence and research activity in the process of studying phonetics; taking into account the peculiarities of structural components of speech and language activity, indicators of speech culture.

Keywords: speech culture (speech culture); communication skills and abilities; communicative competence; interactive learning methods; forms of educational activity of students; motivational and cognitive stage; activity stage; productive creative stage; communicative stage; phonetics and spelling exercises.

Постановка проблеми. Формування й удосконалення мовленнєвої культури учнів початкової школи належить до пріоритетних напрямів реформування мовно-літературної освіти в Україні, що знайшло відображення у Концепції нової української школи,

Державному стандарті початкової школи, оновлених типових програмах та інших нормативних і рекомендаційних документах з вивчення української мови у початковій школі. Без опанування культури усного й писемного мовлення учень не зможе реалізовувати основні функції української мови, зокрема користуватися мовою як засобом спілкування й впливу, опанувати інші навчальні дисципліни.

Проблема формування мовленнєвої культури учнів початкової школи, яка є провідним компонентом у структурі загального розвитку й предметної підготовки зростаючої мовної особистості, залишається пріоритетною упродовж усього навчання в школі, а особливо у початкових класах, де вона актуалізується відповідно до вікових особливостей психофізіологічного розвитку учнів і загальнодидактичних принципів наступності й перспективності навчання.

Переосмислення цінностей і пріоритетів вітчизняної освіти загалом та українськомовної зокрема відповідно до суспільних запитів визначає потребу створення ефективних лінгвометодичних систем та окремих методик, які уможливають не лише продуктивне опанування учнями початкової школи мовної системи, а й формування мовленнєвої культури як основи предметної та складника комунікативної компетентностей.

Основним складником мови прийнято вважати усну форму, її звукову матерію, тому вивчення фонетики для засвоєння української мови має важливе значення, адже саме усне мовлення є особливим і надзвичайно складним видом діяльності людини, у якій виявляється людська сутність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-практичні засади культури українського мовлення закладено в працях Б. Антоненка-Давидовича, Н. Бабич, Б. Головіна, Н. Городенської, С. Єрмоленко, М. Ілляша, І. Кочан, М. Пилинського, О. Пономарева, О. Сербенської, Л. Струганець, І. Томаша та ін. Методика культури мовлення на різних вікових етапах розроблялася українськими методистами А. Богуш, Л. Варзацькою, М. Вашуленком, С. Вербещук, Т. Гриценко, С. Дубовик, О. Ковальовою, Т. Котик, О. Лобчук, О. Маркіною, О. Мельничайко, К. Пономарьовою, Л. Рускуліс та ін.

Теоретичне підґрунтя фонетики всебічно проаналізовано у працях А. Багмута, З. Бакум, І. Білодіда, І. Бодуена де Куртене, І. Борисика, В. Винницького, О. Волоха, Т. Донченко, С. Єрмоленко, М. Жовгубрюха, Л. Зіндера, О. Караман, С. Карамана, Ф. де Соссюра, А. Реформатського, Н. Тоцької, І. Хом'яка, Н. Шкурятяної, Л. Щерби тощо.

Проблеми вивчення фонетичного рівня мови у загальноосвітній школі та у закладах вищої освіти розглядаються у дослідженнях О. Біляєва, О. Блик, А. Богуш, Н. Босак, М. Вашуленка, Т. Донченко, С. Карамана, В. Мельничайка, Л. Паламар, М. Пентилюк, К. Плиско, Л. Прокопової, Н. Тоцької, О. Хорошковської та ін.

Водночас в українській лінгводидактиці відсутні спеціальні дослідження, присвячені розробленню проблеми формування культури українського мовлення учнів початкової школи в процесі вивчення фонетико-орфоепічного матеріалу як підґрунтя розвитку комунікативно доцільного мовлення.

Мета статті – розкрити особливості формування мовленнєвої культури учнів початкових класів у процесі вивчення фонетико-орфоепічного матеріалу.

Виклад основного матеріалу. Поняття “мовленнєва культура” (*культура мовлення*) в українській лінгводидактиці є багатозначним і в словниках тлумачиться як: 1) володіння нормами літературної мови в її усній та писемній формах; 2) галузь мовознавства, що вивчає проблеми нормалізації мовлення й розробляє рекомендації щодо вправного користування мовою; 3) сукупність комунікативних ознак літературної мови, що виявляються за різних умов спілкування відповідно до мети і змісту висловлювання; 4) культивування (удосконалення) літературної мови й індивідуального мовлення, виявлення тенденцій мовного розвитку, реальне втілення у мовній практиці норм літературної мови, відповідна мовна політика у державі [1; 3; 5].

У своєму дослідженні послуговуємося терміном у першому значенні, тому *культуру мовлення учня початкової школи* розглядаємо як дотримання ним літературних норм вимови, наголошення, слововживання слів, дотримання правил етики спілкування у різноманітних мовленнєвих ситуаціях для досягнення комунікативної мети та самовдосконалення мовлення.

Основними ознаками (характеристиками) культури мовлення вчені вважають правильність, точність, чистоту, багатство (різноманітність), достатність, доречність (кількісні характеристики культури мовлення); ясність, виразність, емоційність (якісні характеристики) тощо [4, 66]. Також можна додати й інші, що свідчать про високий рівень культури, бездоганність і зразковість мовлення, вміння використовувати дар слова з усією повнотою: достатність, стислість, чіткість, нестандартність, емоційність, різноманітність, внутрішня істинність, вагомність, ширість та ін. [2, 81–95].

Більшість характеристик культури мовлення стосуються усної її форми. Тому під час вивчення фонетико-орфоепічного матеріалу робота з формування культури мовлення має проводитися систематично.

На нашу думку, формування культури мовлення в учнів початкових класів у процесі вивчення фонетико-орфоепічного матеріалу буде ефективною за таких умов: систематичності та послідовності, поетапності формування культури мовлення в учнів на основі компетентнісного підходу, урахування особистісного, комунікативно-діяльнісного та текстоцентричного підходів до процесу формування культури мовлення у процесі вивчення мовного та літературного складників уроку української мови; застосування продуктивних методів вивчення фонетико-орфоепічного матеріалу; стимулювання учнів до мовленнєвої активності, пізнавальної самостійності й дослідницької активності в процесі вивчення фонетики – орфоепічної теорії, фонетичних понять, орфоепічних, акцентуаційних та етикетних норм; урахування особливостей структурних компонентів мовно-мовленнєвої діяльності, показників культури мовлення (нормативність, адекватність, етикетність, поліфункціональність) тощо.

Наше дослідження побудоване на впровадженні в освітній процес початкової ланки освіти системи вправ для формування культури мовлення в учнів у процесі вивчення фонетико-орфоепічного матеріалу, завдання у яких розроблено відповідно до методичних рівнів градаційності з поступовим ускладненням і поглибленням знань учнів щодо вивчення розділу “Звуки і букви”.

Нагадаємо, що під терміном “*вправи з фонетики й орфоенії*” у дослідженні розуміємо структурну одиницю методичної організації вивчення навчального фонетико-орфоепічного матеріалу, яка використовується з метою засвоєння теоретичного матеріалу, формування сталих умінь і розумових дій із застосування фонетико-орфоепічного матеріалу у власному мовленні; слугує основою для удосконалення культури усного мовлення учнів початкової школи.

Вироблення вмінь з культури мовлення передбачає поетапну методiku й відповідну систему вправ. С. Дубовик пропонує такий підхід до створення системи вправ. На першому етапі, на думку вченого, варто застосовувати репродуктивні вправи немовленнєвого та умовно-мовленнєвого характеру: на розпізнавання інтонаційних одиниць, які передбачають зіставлення сприйнятого зі зразком, що має нормативне звукове оформлення; постановку голосу; коментування інтонаційних одиниць;

відтворення інтонаційних одиниць та вдосконалення інтонаційних характеристик голосу; фонетико-стилістичні вправи (вправи на виразне читання тексту вголос) [2]. Важливо зауважити, що великі можливості використання такого типу вправ з’явилися з уведенням інтегрованого курсу “Українська мова та читання”, що уможливило систематичну роботу вивчення мови на основі текстів.

На другому етапі вчений рекомендує застосовувати такі види вправ: на спостереження за інтонаційним оформленням текстів; коментування інтонаційних текстових моделей; фонетико-стилістичні вправи (на виразне читання текстів різних стилів, правильне інтонуювання висловлювань); конструктивні вправи на доповнення й трансформування мовленнєвого матеріалу.

На третьому етапі науковець радить застосовувати мовленнєві вправи: на вибір мовленнєвих зразків відповідно до комунікативного завдання, виразне читання й переказування стилістично диференційованих текстів; інтонуювання стилістично диференційованих текстів; усне малювання, усну драматизацію прочитаних творів; стилістичне редагування та створення власних стилістично диференційованих усних творів.

На четвертому етапі рекомендовано застосовувати мовленнєво-комунікативні вправи: на розв’язання комунікативних ситуацій під час проведення дискусій, екскурсій; підготовку коротких виступів і повідомлень; самостійне створення учнями початкової школи міні-презентацій [2, 4–6].

Методiku використання системи вправ реалізовано відповідно до таких етапів.

Перший – *мотиваційно-когнітивний*. Його суть полягає у з’ясуванні чіткого мотиву удосконалення культури мовлення та можливостей набуття комплексу вмінь, необхідних для продукування висловлювань усного текстотворення з дотриманням норм культури мовлення. Основним завданням першого етапу було удосконалення знань учнів третіх класів про звук як фонетичну одиницю мовлення, склад, наголос, які необхідні для вправного спілкування відповідно до ситуації спілкування. На цьому етапі застосування вправ із культури мовлення проводиться: а) робота над правилами із засвоєння орфоепічних та фонетичних норм; б) характеристика мовних засобів тексту або усного зразкового мовлення; в) спостереження над мовленням однокласників; г) аналіз і оцінка рівня культури мовлення; г) звуко-буквений аналіз.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФОНЕТИКО-ОРФОЕПІЧНОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Наступний етап нашого дослідження – *діяльнісний*, який вимагає використання знань про звук як фонетичну одиницю мови у власному мовленні відповідно до ситуації спілкування, усвідомлення важливості нормативності усного мовлення для реалізації комунікативного задуму висловлювання. Він має на меті: а) відтворення здобутих знань і набуття первинного досвіду застосування знань на практиці; б) добір певних орфоепічних засобів за зразком, схемою, інструкцією чи пам'яткою.

Третій етап – *продуктивно-творчий*, який передбачає формування культури мовлення у контексті застосування правил і норм у власному мовленні, які було реалізовано під час продукування учнями творів-міркувань (есе) та текстів-інструкцій, порад, діалогів, розігрування ситуацій (в бібліотеці, у магазині, на спортивному майданчику, під час засідання гуртка) тощо. Він передбачає здійснення продуктивної мовленнєвої діяльності з фонетико-орфоепічним матеріалом, а саме: а) добір слів на певні правила для ілюстрування; б) уведення слів, важких для вимови або наголошування, у речення чи мінімальний контекст; в) укладання власних словничків “важких слів”; г) творче застосування орфоепічних та акцентуаційних норм у різних ситуаціях спілкування. Такий етап передбачає оволодіння комплексом фонетико-орфоепічних, акцентуаційних, етичних умінь в учнів та застосування їх у власних висловлюваннях, використання інтерактивних технологій та прийомів навчання “Мікрофон”, “Комплімент”, “Самопрезентація”, “Ажурна пилка”, “Метод проєктів”, “Театральна гра”, рольових ігор тощо.

До кожного етапу й виокремлених видів добиралися відповідні види вправ та завдань, враховувалися також усі складники і критерії культури мовлення (нормативний, етичний та комунікативний). Крім того, було укладено словничок етикетних формул, з яким учнів ознайомлювали поступово.

Для експерименту обрано учнів третіх класів. Вони мають дотримуватися правил етикету в громадських місцях, що впливає на побудову та зміст ситуаційних вправ і завдань.

На першому етапі дослідження нами з'ясовано стан сформованості нормативності мовлення, знання формул мовленнєвого етикету та комунікативних ознак мовлення як показників культури українського мовлення третьокласників. Крім умінь, у процесі експерименту (під час спостережень) відстежувалося володіння учнями мовленнєвознавчими поняттями, інтерес та особисте ставлення учнів до мовленнєвої

діяльності, предмета мовлення, уроків української мови, готовність застосовувати сприйняті тексти, їх фрагменти, образи під час спілкування.

Аналіз стану сформованості та рівня культури мовлення учнів передбачав спостереження за практикою навчання української мови на уроках вивчення фонетико-орфоепічного матеріалу, опитування вчителів щодо роботи з підвищення культури мовлення та доцільності різних видів вправ на рівні технології уроку мови з метою мовленнєвого розвитку учнів, проведення констатувальних зрізів навчальних досягнень учнів початкових класів. Відповідно визначено рівні підготовки вчителів до впровадження навчально-мовленнєвої діяльності в практику навчання української мови та стан сформованості стартових нормативних і мовленнєво-комунікативних умінь учнів третіх класів.

За результатами опитування можна стверджувати, що в системі роботи багатьох учителів домінує “знанневоцентричний підхід до навчання”. З-поміж труднощів, які виникають під час організації та проведення мовленнєвої діяльності на уроках української мови та читання, педагогі назвали недостатню теоретичну базу учнів, “недостатнє володіння теорією, не знання орфоепічних і акцентуаційних правил і норм”. Хоча, за нашими спостереженнями, варто було б назвати недостатній рівень умінь учнів ефективно спілкуватися у різних ситуаціях, недостатній розвиток ціннісних орієнтирів, відсутність відповідальності за власну навчально-мовленнєву поведінку й діяльність команди тощо. Учителі відчують потребу в готових розробках вправ та завдань за навчальними темами, а отже, надають перевагу репродуктивному стилю в педагогічній діяльності. На основі результатів експериментального опитування вчителів щодо культури мовлення та доцільності систематичної роботи з її удосконалення на уроці української мови та читання з метою мовленнєвого розвитку учнів можна стверджувати, що більшість педагогів початкової школи мають недостатній досвід використання фонетико-мовних, фонетико-мовленнєвих та фонетико-комунікативних вправ на уроках мови та читання. Крім того, спостереження за шкільною практикою українськомовної освіти в початковій школі свідчать, що в роботі багатьох учителів ще домінує знанневоцентричний підхід – засвоєння мовних знань. Одержані результати пошуково-розвідувального експерименту спонукали нас до пошуку ефективного використання спеціально розробленої системи вправ і завдань у роботі над формуванням мовленнєвої культури молодших

РОЗВИТОК МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФОНЕТИКО-ОРФОЕПІЧНОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

школярів у процесі вивчення фонетико-орфоепічного матеріалу.

Для з'ясування реального стану сформованості культури мовлення учнів третіх класів виконувалися спеціальні констатувальні зрізи (письмові контрольні завдання), на основі яких зроблено кількісно-якісний аналіз відповідних стартових навчально-предметних досягнень.

Експериментальні завдання, запропоновані учням, дали змогу оцінити реальний рівень сформованості їхньої культури мовлення. Діагностувальна методика констатувального етапу експерименту включала різну кількість завдань до кожного з критеріїв сформованості культури мовлення: нормативного – 5, етичного – 3, комунікативного – 4. Більша кількість завдань до нормативного компонента мовленнєвої культури та її показників зумовлюється тим, що саме цей складник безпосередньо пов'язаний із програмовим матеріалом, який вивчається у розділі “Звуки і букви”. Кожному учневі паралельних третіх класів видавалися однакові примірники комплексу завдань. Наведемо приклади контрольних завдань, призначених для констатувальних зрізів.

Блок завдань № 1 (перевіряємо нормативність мовлення).

1. Прочитайте скоромовку спочатку повільно, потім, пришвидшуючи темп:

Сміхом смійся ти сміливо

І роземішуй реготливо,

Сміхотворності сміхун,

Ой смішний ти реготун (Ганна Сагач).

2. Позначте рядок, у якому всі слова містять ненаголошений [е] або [и]:

А. Село, весна, життя, вулиця.

Б. День, негода, верба, вітерець.

В. Писати, ведмедик, маленький, пил.

3. Прочитайте слова відповідно до правил української літературної вимови, прокоментуйте, як потрібно вимовляти глухі та дзвінкі приголосні в кінці слова і складу: *легкоатлет, боротьба, футбол, баскетбол, ходьба, фізкультура, ходьжу, розповіді*.

4. Поставте наголос у поданих словах та запам'ятайте їх: *читання, черговий, шовковий, русло, середина, спина, олень, подруга, помилки, вітчизна, дочка, донька, загадка, діалог, монолог, колесо*.

5. Позначте рядок, у якому в усіх словах наголос падає на другий склад:

А. Дочка, подруга, вимова, сантиметр.

Б. Спина, виразно, завдання, попереду.

В. Предмет, ненавидіти, в'язкий.

Г. Кропива, приязнь, горошина, каталог.

Як бачимо, завдання передбачають як усну, так і письмову форму виконання, спрямовані на визначення рівня володіння орфоепічними та акцентуаційними нормами.

Блок завдань № 2 (перевіряємо рівень володіння етикетними нормами української мови, знання формул подяки, вітання, вибачення тощо).

1. Запиши в рядок всі відомі тобі слова вітання. З одним із таких слів склади речення.

2. Вибери та запиши ті слова подяки, що зможуть бути використані в будь-якій ситуації, незалежно від адресата. Поясни свій вибір.

Дякую! Красно дякую! Сердечне спасібі! Щиро дякую! Дозвольте подякувати Вам. Висловлюю Вам свою вдячність. Безмежно Вам вдячний. Прийміть мою щиро вдячність! Дуже вдячний за Вашу турботу. Дякую Вам від щирого серця! Велике спасібі!

3. Доповни подане речення словом увічливості. Розчлени всякого сердечне слово.....

Як ти розумієш зміст цього речення? Поясни у міні-творі з 3-х речень.

Блок завдань № 3 (перевіряємо комунікативність мовлення). Завдання цього блоку спрямовані на виявлення рівня сформованості вмінь використовувати формули мовленнєвого етикету відповідно до ситуації спілкування.

1. Склади асоціативний куц до слова “до побачення”.

2. Доповни поданий текст “чарівними словами”, які, на твою думку, будуть доречними в описаній ситуації.

Мама послала Маринку до сусідки Ліди за книжкою. Маринка зайшла в квартиру зі словами Сусідка саме відпочивала, дівчинці стало ніяково, і вона сказала..... Ліда дала дівчинці книжку. Марина сказала і пішла додому.

3. Мовленнєва ситуація “У бібліотеці”: *Уяви, що ти прийшов до бібліотеки, щоб повернути прочитану книжку й взяти нову для читання. Яка розмова може відбутися між бібліотекарем і читачем. Діалог запиши, використовуючи потрібні слова ввічливості.*

4. Поміркуйте, чому в українців прийнято звертатися до старших, навіть дуже близьких людей, на Ви. Розкажіть про свої міркування однокласникам. Свої думки запишіть.

Кожен учень отримав однакові завдання, які містили матеріал для виявлення рівня усіх критеріїв та показників поняття “культура мовлення учнів початкових класів”.

Дослідження стану формування культури

РОЗВИТОК МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФОНЕТИКО-ОРФОЕПІЧНОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

мовлення в молодших школярів на уроках української мови та читання виявило низку проблем, зокрема таких:

- відсутність чіткої мотивації (в учителів і учнів) до вдосконалення культури мовлення, небажання слідкувати за дотриманням орфоепічних і акцентуаційних норм у власному й чужому мовленні (в учнів); у мовленневих продуктах школярів наявні змістові недоліки та орфоепічні й акцентуаційні помилки;

- в організації навчання української мови перевага часто надається засвоєнню мовних знань і репродуктивній навчальній діяльності учнів, робота з культури усного й писемного мовлення нерідко сприймається як другорядна, відтак реалізація мовних і мовленневих і комунікативних цілей мовної освіти відбувається без тісного взаємозв'язку;

- у ставленні частини вчителів початкової школи до урізноманітнення методів і форм навчання, зокрема до комунікативно-ситуативних вправ, інтерактивних прийомів, помітний скепсис, відповідно спеціально спланована й організована мовленнева діяльність учнів часто залишається поза їх увагою.

Висновок. Реальний стан формування культури мовлення учнів початкових класів на уроках української мови та читання не завжди відповідає сучасним вимогам до українськомовної освіти: вчителі почасти багато уваги приділяють поясненню у процесі уроку, недооцінюють освітнє значення навчально-комунікативної діяльності учнів для розвитку ключових і предметної компетентностей, – у результаті в дітей виявляється низький рівень навчально-комунікативної мотивації, вони відчують чимало труднощів у процесі мовленнєвої діяльності, під час вибору ефективних моделей спілкування у різних комунікативних ситуаціях.

Вищевикладений матеріал не вичерпує усіх аспектів порушеної проблеми. Окремого вивчення потребують подальші дослідження формування фонетико-орфоепічної компетентності учнів,

пошуку шляхів удосконалення культури мовлення учнів з урахуванням особливостей дидактичного процесу в сучасній початковій школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Довідник з культури мови. За ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Вища школа, 2005. 400 с.
2. Дубовик С. Організація навчальної мовленнєво-творчої діяльності молодших школярів на уроках української мови. *Початкова школа*. 2016. № 8. С. 15–21.
3. Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Тодор О. Г. Українська мова: короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ : Либідь, 2001. 222 с.
4. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т. Донецьк : ДонНУ, 2012. Т. 3: П–С. 426 с.; Т. 4: Т–Я. 388 с.
5. Струганець Л. Культура мови. Словник термінів. Тернопіль, 2000. 281 с.

REFERENCES

1. Dovidnyk z kultury movy (2005). [Handbook of language culture]. (Ed.). S. Ya. Yermolenko. Kyiv, 400 p. [in Ukrainian].
2. Dubovyk, S. (2016). Orhanizatsiia navchalnoi movlennievo-tvorchoi diialnosti molodshykh shkoliariv na urokakh ukrainskoi movy [Organization of educational speech and creative activity of younger schoolchildren in Ukrainian language lessons]. *Primary school*. No. 8. pp. 15–21. [in Ukrainian].
3. Iermolenko, S. Ya., Bybyk, S. P. & Todor, O. H. (2001). *Ukrainska mova: korotkyi tлумachnyi slovnyk lnhvistychnykh terminiv* [Ukrainian language: a short explanatory dictionary of linguistic terms]. Kyiv, 222 p. [in Ukrainian].
4. Zahnitko, A. (2012). *Slovnyk suchasnoi lnhvistyky: poniattia i terminy: u 4 t* [Dictionary of modern linguistics: concepts and terms: in 4 volumes]. Donetsk, Vol. 3: P–S. 426 p; Vol. 4: T–Ya. 388 p. [in Ukrainian].
5. Struhanets, L. (2000). *Kultura movy. Slovnyk terminiv* [Language culture. Dictionary of terms]. Ternopil, 281 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.06.2022

“Мова – втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. Любімо її, вивчаймо її, розвиваймо її! Борімося за красу мови, за правильність мови, за доступність мови, за багатство мови...”

*Мақсiм Фiльськiй
український поет-академік*

